

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum iudicium sit actus iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

potest quidem habere rationem alterius peccati, puta, intemperantiae, uel imprudentiae, non tamen rationem iniustitiae: quia sicut iustitia semper est ad alterum, ita & iniustitia. Alio modo potest considerari aliquis homo, in quantum est aliquid ciuitatis, scilicet pars; uel in quantum est aliquid Dei, scilicet creatura, & imago. Et sic qui seipsum occidit, iniuriam quidem facit non sibi, sed ciuitati, & Deo: & ideo punitur tam secundum legem diuinam, quam secundum legem humanam, sicut de fornicatione Apostolus dicit. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.

AD TERTIUM dicendum, quod passio est effectus actionis exterioris. In hoc autem quod est facere, & pati iniustum, id quod materialiter est, attenditur. In id quod exterius agitur, prout in se consideratur, ut * dictum est: id autem quod est ibi formale, & per se, attenditur secundum uoluntatem agentis, & patientis, ut ex dictis patet. * Dicendum est ergo, quod aliquem facere iniustum, & alium pati iniustum, materialiter loquendo, semper se concomitantur: sed si formaliter loquamur, facere aliquis potest iniustum, intendens iniustum facere, tamen alius non patietur iniustum, quia uolens patietur. Et e conuerso, potest aliquis pati iniustum, si nolens id quod est iniustum, patiatur: & tamen ille qui hoc facit ignorans, non facit iniustum formaliter, sed materialiter tantum.

Ad praeced.

In corp. & art. praeced.

¶ Super Quaestiois quinquagesimo nono Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quicumque facit iniustum, peccet mortaliter.

Infra. q. 69. art. 1. cor. & q. 70. art. 4. to. Et q. 110. art. 3. cor.

Lib. 5. cap. 8. in fin. to. 5.

Lib. 2. e. uel. circa finem, tom. 5.

IN artic. 4. omisiss primo, & tertio, aduerte Nouitiae, quod uenerunt dictum littera, scilicet quod facere iniustum est ex suo genere peccatum mortale, intelligendum est de facere iniustum formaliter. Quando autem facere iniustum materialiter sit peccatum mortale, & quando non, oportet ex parte facientis causam pensare, & ex parte patientis quantitatem nocimenti. Contingit enim ignorantiam quandoque excusare, & quandoque non, etiam dato quod fiat notabile nocimentum. Contingit etiam quandoque nocimentum ob prauitatem reddere culpam imperfectam ueniale, scilicet ut iniurijs uerborum accidit: quae & superius in tractatu de ignorantia, & inferius in specialibus peccatis nota erunt: quae tamen hic auctor in responsionibus ad argumenta notat.

iussum, facit contra praecipuum legis Dei, quia uel reducit ad furtum, uel ad adulterium, uel ad homicidium, uel ad aliquid huiusmodi, ut ex se-

quentibus * patebit. ergo quicumque facit peccat mortaliter.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra est, cum de differentia peccatorum agitur, mortale est quod contrariatur naturae quam est anima uita. Omne autem mortale alteri illatum, ex se charitati repugnat, quia ad uolendum bonum alterius, & idcirco semper consistit in nocimento alteri: festum est, quod facere iniustum, est peccatum mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Philosophi intelligitur de ignorantia, & ipse uocat ignorantiam particularium, & tiam, quae meretur ueniam: non autem ignorantia iuris, quae non excusat. Qui autem facit iniustum, non facit iniustum, nisi prout supra dictum * est.

AD SECUNDUM dicendum, quod ille qui committit iniustitiam, deficit a perfecta ratione, est iniustum facere, in quantum potest esse omnino contra uoluntatem eius, quod putat, si auferat aliquis alicui iniustum, aliquid tale, de quo probabile est, quod laedatur, nec ei duplicat.

AD TERTIUM dicendum, quod peccatum contra alias uirtutes, non semper tantum mortale, sed importat inordinatum, & tiam circa passionem humanam: unde nihil ratio.

QVAESTIO LII.

De iudicio, in sex articulos diuisum.

AD OSTEAM considerandum est de iudicio. Et circa hoc quaeruntur sex articuli. Primo, Vtrum iudicium sit actus. Secundo, Vtrum sit licitum iudicare. Tertio, Vtrum per suspensiones sit licitum. Quarto, Vtrum dubia sint in meliorem interpretanda. Quinto, Vtrum iudicium semper sit leges scriptas proferendum. Sexto, Vtrum iudicium per usurpationem uertatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iudicium sit actus iustitiae.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod non sit actus iustitiae. Dicit enim Philosophus in 1. Ethico quod unusquisque bene iudicat, quod cognoscit, & sic iudicium ad uim cognoscendi tineri uidetur: uis autem cognoscendi per se iustitiam perficitur. ergo iudicium magis pertinet ad prudentiam, quam ad iustitiam, quae est actus iustitiae.

¶ 2. Praet. Apostolus dicit 1. ad Corinthios 13. Iudicat omnia: sed homo maxime officiosus est per uirtutem charitatis, quae diffundit in omnibus nostris per Spiritum sanctum, qui datur nobis, ut dicitur Roma 5. ergo iudicium magis pertinet ad charitatem, quam ad iustitiam.

¶ 3. Praet. Ad unamquamque uirtutem pertinet iudicium circa propriam materiam, sicut dicitur in singulis est regula, & mensura, sicut dicitur Philosophum in lib. 1. Ethico. non ergo iudicium

pertinet ad iustitiam, quam ad alias uirtutes morales. ¶ 1. Præter iudicium videtur ad solos iudices pertinere: actus autem iustitiæ inuenitur in omnibus iustis. cum ergo non soli iudices sint iusti, videtur quod iudicium non sit actus proprius iustitiæ.

SED CONTRA est, quod in Psalm. 93. dicitur, Quoad iustitiam conuertatur in iudicium.

RESPON. Dicendum, quod iudicium proprie nominatur actum iudicis, in quantum iudex est. Iudex autem dicitur quasi ius dicens: ius autem dicitur obiectum iustitiæ, ut supra * habitum est. Et ideo iudicium importat secundum primam nominis impositionem, diffinitionem, vel determinationem iusti, vel iuris. Quod autem aliquis bene diffinit aliquid in operibus uirtuosis, proprie procedit ex habitu uirtutis: sicut castus recte determinat ea, quæ pertinent ad castitatem. & ideo iudicium, quod importat rectam determinationem eius, quod est iustum, proprie pertinet ad iustitiam. Propter quod Philosophus in * 3. Ethic. dicit, quod homines ad iudicem confugiunt, sicut ad quandam iustitiam animatam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod nomen iudicis, quod secundum primam impositionem significat rectam determinationem iustorum, ampliatum est ad significandam rectam determinationem in quibuscunque rebus tam in speculatiuis, quam in practicis: in omnibus tamen ad rectum iudicium duo requiruntur, quorum unum est ipsa uirtus proferens iudicium, & sic iudicium est actus rationis: dicere enim, uel diffinire aliquid rationis est. Aliud autem est dispositio iudicantis, ex qua habet idoneitatem ad recte iudicandum: & sic in his quæ pertinent ad iustitiam, iudicium procedit ex iustitia, sicut & in his quæ ad fortitudinem pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidam actus iustitiæ, sicut inclinantis ad recte iudicandum: prudentiæ autem sicut iudicium proferentis. Unde & synesis ad prudentiam pertinens, dicitur bene iudicativa, ut supra * habitum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod homo spiritalis ex habitu charitatis habet inclinationem ad recte iudicandum de omnibus secundum regulas diuinas, ex quibus iudicium per donum sapientiæ pronunciat: sicut iustus per uirtutem prudentiæ pronunciat iudicium ex regulis iuris.

AD TERTIUM dicendum, quod alia uirtutes ordinant hominem in seipso: sed iustitia ordinat hominem ad alium, ut ex dictis * patet. Homo autem est dominus eorum, quæ ad ipsum pertinent, non autem est dominus eorum quæ ad alium pertinent. Et ideo in his, quæ sunt secundum alias uirtutes, non requiritur, nisi iudicium uirtuosi, extenso tamen nomine iudicij, ut * dictum est: sed in his quæ pertinent ad iustitiam, requiritur ulterius iudicium alicuius superioris, qui utrunque ualeat arguere, & ponere manum suam amobus. Et propter hoc iudicium specialius pertinet ad iustitiam, quam ad aliquam aliam uirtutem.

AD QUARTUM dicendum, quod iustitia in principe quid est sicut uirtus architectonica, quasi imperans, & præcipiens quod iustum est: in subditis autem est tanquam uirtus executiua, & ministrans. Et ideo iudicium, quod importat diffinitionem iusti, pertinet ad iustitiam secundum quod est principaliori modo in præsidente.

ARTICVLVS II. Vtrum sit licitum iudicare.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non sit licitum iudicare. Non enim infligitur poena nisi pro illicito: sed iudicantibus imminet poena, quam non iudicantes effugiunt, secundum illud Matth. 7. Nolite iudicare, ne iudicemini. ergo iudicare est illicitum.

¶ 2. Præter Rom. 14. dicitur. Tu quis es, qui iudicas alicuius seruum? suo domino stat, aut cadit: Dominus autem omnium Deus est. ergo nulli homini licet iudicare.

¶ 3. Præter. Nullus homo est sine peccato, secundum illud 1. Jo. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus: sed peccanti non licet iudicare, secundum illud Rom. 2. Inexcusabilis es homo omnis, qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. ergo nulli est licitum iudicare.

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 16. Iudices, & magistros constitues in oibus portis tuis, ut iudicent populum iusto iudicio.

RESPON. Dicendum, quod iudicium intantum est licitum, in quantum est iustitiæ actus. Sicut autem ex * prædictis patet, ad hoc quod iudicium sit actus iustitiæ, tria requiruntur. Primum quidem, ut procedat ex inclinatione iustitiæ. Secundum, quod procedat ex autoritate præsidens.

Tertio, quod proferatur secundum rectam rationem prudentiæ. Quodcumque autem horum defuerit, iudicium erit uitiosum, & illicitum. Vno quidem modo, quando est contra rectitudinem iustitiæ: & sic dicitur iudicium peruersum, vel iniustum. Alio modo, quando homo iudicat in his, in quibus non habet autoritatem: & sic dicitur iudicium usurpatum. Tertio modo quod deest certitudo rationis, puta, cum aliquis de his iudicat, quæ sunt dubia, vel occulta propter aliquas leues coniecturas: & sic dicitur iudicium suspiciosum, vel temerarium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dominus ibi prohibet iudicium temerarium, quod est de intentione cordis, uel de alijs incertis, ut * Aug. dicit in lib. de sermone Domini in monte. Vel prohibet ibi iudicium de rebus diuinis, de quibus cum sint supra nos, non debemus iudicare, sed simpliciter ea credere, ut * Hilarius dicit super Matth. Vel prohibet iudicium, quod non sit ex beneuolentia, sed ex animi amaritudine, ut Chrysostomus dicit.

Secunda Secundæ S. Thomæ.

Super Questionis sexagesima Articulum secundum.

IN articulo 2. questione 60. omisso primo, dubium in responsione ad tertium occurrit ad hominem, & simpliciter, An iudex in peccato mortali etiam occulto constitutus, peccet iudicans alios. Et est ratio dubij, quia author in 4. sententiarum, distinct. 19. questione 2. articulo 2. tenet affirmatiuam partem in prælo Ecclesiastici: & ratio eius ibi est, quia indignè uirtutis officio prælationis. Et additur ab alijs alia ratio, quia scilicet est suspensus quoad se, ut habeat ex capite ultimo, extra, De tempo. ordin. In hoc autem loco author indistinctè de iudice dicit, quod si propter officium teneatur iudicare peccator, potest iudicare cum humilitate, absque quod incurrat nouam damnationis causam, quamuis se damnabilem ostendat alios iudicando.

Ad dubium hoc simpliciter dicendum est, quod iudex, seu prælati spiritalis, utens officio suo in his quæ non ordinis, sed iurisdictionis sunt, quamuis sit in peccato mortali, non peccat, saltem mortaliter, per se loquendo. Dico autem, per se loquendo, ad uitandum id quod est per accidens, puta, deformitatem scaldali, si peccatum est manifestum. Probatur autem quod dicitur ex eo, quod macula peccati mortalis non contrariatur rectitudini requiritæ ad iudicium, lumini scilicet rationis, inclinationi ad tribuendum alteri ius suum, & autoritati iurisdictionis. Stant enim hæc omnia cum peccato mortali, ut patet, & Gentilium testimonia attestantur. Quia tamen impedimentum nonnullum est peccatum mortale, pro quanto boni personam gerit alijs prælati, qui bonus uerè non est, si non humiliter exercet officium.

Infra art. 53 & 6 & q. 67. artic. 1. Et 4. dist. 8. cor. prin. Et Roman. 2. & c. 14. Et 1. Corinth. 4.

Ar. præced.

D. 552.

Libra. c. 28. tom 4.

* Cap. 5. in Matth. non procul a fr. Hom. 17. in opere imp. 180. to. 2.